

ลอจิสติกส์ - การส่งกำลังบำรุง

พรชัย สิริศรีธัญญกุล*

สมชัย บวรภักดี†

คำ logistics มาจากภาษากรีกโบราณ **logos** (λόγος) แปลว่า สัดส่วน, คำ, การคำนวณ, เหตุผล, การปราศรัย, สุนทรพจน์. **ลอจิสติกส์** เป็นคำที่มีที่มาจากทางทหาร หมายถึง การส่งกำลังบำรุง. ในปัจจุบันมีผู้ให้นิยามว่า^(๑) เป็นศิลปะการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) และศาสตร์ของการจัดการและควบคุมการขนส่งและเคลื่อนย้ายสินค้า, ข้อมูลข่าวสารและทรัพยากร เช่นพลังงาน, รวมถึงกำลังพลจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือผู้ใช้, และกินความหมายกว้างรวมถึงบูรณาการข้อมูลข่าวสารการขนส่ง, การจัดทำรายการและบัญชีสิ่งของ, การจัดเก็บในคลัง, และการบรรจุภัณฑ์ โดยใช้ค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด ซึ่งมักดำเนินการโดยบริษัทที่มีความชำนาญเฉพาะ (ไม่ใช่ผู้ผลิตสินค้า และไม่ใช่ผู้บริโภคร).

ลอจิสติกส์ เป็นแนวคิดที่ต่อยอดมาจากการส่งกำลังบำรุงของทหาร รวมทั้งอาวุธยุทโธปกรณ์ จากฐานที่มั่นไปยังแนวรบ. ในยุคกรีก โรมันและไบแซนไทน์โบราณ มีนายทหารตำแหน่ง “Logistikos” รับผิดชอบการเงินและการส่งกำลังบำรุง. *logistikos* เป็นคำคุณศัพท์ภาษากรีกหมายถึงมีทักษะเชี่ยวชาญในการคำนวณ (skilled in calculating)^(๒).

Logistician เป็นนักวิชาชีพการส่งกำลังบำรุงและการขนส่ง ทั้งทางเรือ อากาศ ทางบกและทางราง. วุฒิของ *logisticians* ที่ใส่ท้ายชื่อ ได้แก่ FCILT/CMILT/MILT อนุมัติโดย

The Chartered Institute of Logistics & Transport (CILT); EJLog/ESLog/EMLog โดย European Logistics Association (ELA); PLog โดย Canadian Professional Logistics Institute; CML/CPL โดย International Society of Logistics (SOLE); JrLog/Log/SrLog โดย China Federation of Logistics & Purchasing (CFLP); FHKLA/MHKLA โดย Hong Kong Logistics Association (HKLA), PLS/CTL/DLP (โดย American Society of Transportation & Logistics) (AST&L); มหาวิทยาลัยบางแห่งมีหลักสูตรผลิตนักลอจิสติกส์ทั้งในระดับปริญญาและหลังปริญญา.

Military logistics การส่งกำลังบำรุงทางทหารมีความสำคัญ. การจัดการการส่งกำลังบำรุงของตนอย่างดี และการรวบรวมการส่งกำลังบำรุงของข้าศึก นับเป็นกลยุทธ์ทางทหารที่สำคัญอย่างหนึ่งมาแต่โบราณเนื่องจากกองทัพที่ขาดกำลังบำรุงอาหารและยุทธปัจจัย ย่อมต่อกรกับข้าศึกได้ยาก. ผู้นำทางทหารในอดีต อย่างเช่น Hannibal Barca, Alexander the Great และ Duke of Wellington นับได้ว่าเป็นอัจฉริยะในการส่งกำลังบำรุง.

แขนงย่อยหนึ่งของลอจิสติกส์ คือการส่งกำลังบำรุงทางเวชภัณฑ์และยา (*medical logistics*).

Logistics Management Software หมายถึงการพัฒนา Software เพื่อใช้ช่วยในการส่งกำลังบำรุงและการ

*ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

†สำนักวิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน

จัดการแบบ automating.

ลอจิสติกส์เป็นธุรกิจตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นผลจากความซับซ้อนด้านอุปทานของธุรกิจแต่ละประเภท และความต้องการวัตถุดิบจากแหล่งต่าง ๆ ของโลก รวมไปถึงการขยายตลาดสินค้าที่ผลิตได้ไปทั่วโลก. ผู้เชี่ยวชาญในวงการอาจเรียกว่านักลอจิสติกส์โซ่อุปทาน (Supply chain logisticians) มีภารกิจจัดการให้มีของ/สินค้าที่ถูกต้อง, ปริมาณที่ถูกต้อง, ในเวลาที่ถูกต้อง, ณ สถานที่ที่ถูกต้อง, ในราคาที่ต้องการ (*having the right item in the right quantity at the right time at the right place for the right price*) และนับได้ว่าเป็นศาสตร์ของกระบวนการและการเชื่อมโยงภาคส่วนต่างๆ ของอุตสาหกรรมเข้าด้วยกัน. เป้าหมายของลอจิสติกส์ ยังต้องพึ่งพาการจัดการวงจรชีวิตของสินค้า (product life cycle), การคาดการณ์ความต้องการสินค้า อุปทานและบรรลุผลเหล่านี้ อย่างมีประสิทธิภาพ.

ลอจิสติกส์การผลิต (Production logistics) หมายถึงกระบวนการลอจิสติกส์ภายในอุตสาหกรรมหนึ่ง ๆ ซึ่งมุ่งหมายให้เครื่องจักรแต่ละเครื่อง และกระบวนการผลิตแต่ละจุด

ได้รับวัตถุดิบที่มีปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม ณ จุดเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้กระบวนการผลิตดำเนินการอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอนและมีประสิทธิภาพสูงสุด ไม่มีของเหลือที่จะต้องเก็บ เช่น อย่างที่โตโยต้าใช้เรียกว่า JIT (just in time).

ลอจิสติกส์การทหาร (Military logistics) ในภาพรวมหมายถึงปฏิบัติการทางทหารที่รวมถึง

- การออกแบบ, การพัฒนา, การได้มา, การจัดเก็บ, การกระจาย, การบำรุงรักษา, การถอย และการอพยพ, และการกำจัดอาวุธยุทธภัณฑ์.
- การเคลื่อนย้ายอพยพ และการรักษาในสถานพยาบาลของกำลังพล.
- การได้มาหรือการก่อสร้าง, การบำรุงรักษา และการกำจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ.
- การได้มาหรือการเตรียมพร้อมของบริการ.

เอกสารอ้างอิงและใช้ในการเรียบเรียง

1. <http://en.wikipedia.org/wiki/Logistics>
2. http://en.wikipedia.org/wiki/Military_logistics